

Kadernotitie Economisch Beleid

Inhoud

1. Inleiding: naar een nieuwe Nota Economisch Beleid Dalfsen	3
2. Kaders	5
2.1 Provinciale kaders	5
2.2 Regionale kaders	7
2.3 Gemeentelijke kaders	8
3. Economisch profiel Dalfsen	14
3.1 Kenschets Dalfsen	14
3.2 Conclusies economisch profiel Dalfsen	18
4. Aanzet visie en beleidsdoelen Beleidsnota Economie Dalfsen	19
5. Vervolgstappen	21
5.1 Beeld Nota Economisch Beleid Dalfsen	21
5.2 Vervolgproces	22

1. Inleiding: naar een nieuwe Nota Economisch Beleid Dalfsen

De gemeente Dalfsen is gestart met het traject dat moet leiden tot een nieuwe Nota Economisch Beleid 2013-2020. De eerste pragmatische aanleiding is dat de oude Nota, uit 2003, inmiddels is verouderd. Op sommige onderwerpen – toerisme, bedrijventerreinen en detailhandel bijvoorbeeld – beschikt de gemeente al over uitwerkingsnota's, terwijl een geactualiseerd koepelverhaal nog ontbreekt. De noodzaak voor een samenhangend en perspectiefrijk economisch beleid staat onverkort overeind. De economische turbulentie is immers groot. Sinds het uitbreken van de kredietcrisis (2008) en daarop volgende 'grote recessie' is de macro-economische onzekerheid groot gebleven. De eerdere grote uitgaven en achterblijvende inkomsten voor de rijksoverheid nopen nu tot bezuinigingen, die ook het gemeentefonds en dus ook onze gemeente raken.

Duidelijk is dan ook dat de gemeente het de komende jaren met minder middelen moet stellen. Enerzijds vanuit financiële overwegingen, maar anderzijds ook vanuit overwegingen van doelmatigheid, speelt de vraag over de rolverdeling tussen overheid en bedrijfsleven. Wat is de taak van de gemeente en wat kunnen burgers en bedrijven zelf? Het antwoord op die vraag leidt tot een verschuiving, die mogelijk ook in ons economisch beleid tot uitdrukking zal komen.

Ook anderszins heeft Dalfsen te maken met veranderend beleid en een veranderende omgeving. Zo staat de Europese Unie aan de vooravond van een herziening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de nieuwe Structuurfondsperiode (2014-2020), die beide van betekenis zullen zijn. Het rijk focust in haar economisch beleid op de 'topsectoren'. De provincie Overijssel haakt hier in haar economisch beleid op aan, maar heeft ook oog voor de voor Dalfsen belangrijke sectoren landbouw, bouw en toerisme. Onze grote bouwsector heeft te maken met een krimpende binnenlandse markt, waar structurele veranderingen aan de orde zijn. De toeristische sector in het Vechtdal heeft te maken met aarzelende consumenten en sterke concurrentie in binnen- en buitenland. Onze winkelgebieden worden geconfronteerd met een veranderd koopgedrag en terughoudende bestedingen van huishoudens. En op de langere termijn speelt het in stand houden van onze voorzieningsstructuur in brede zin een rol. Ook op de bedrijventerreinen is de wereld van nu anders dan die van pakweg tien jaar geleden, met meer aandacht voor kwaliteit en een minder snelle groei van het areaal. Maar daarnaast is er meer ondernemerschap en doet Dalfsen het economisch gezien (relatief) steeds beter¹. Een hoopgevende constatering, die echter ook om inspanningen naar de toekomst vraagt. Duurzaamheid, met daarbinnen bijvoorbeeld energietransitie als belangrijk thema, vraagt ook onze aandacht en vernieuwing. Kortom, er is meer dan genoeg aanleiding om tot een nieuwe Nota Economisch Beleid te komen.

Kadernotitie Nota Economisch Beleid

Als eerste stap wordt deze Kadernotitie Nota Economisch Beleid aan de Raad aangeboden. De Kadernotitie dient, zoals de naam al aangeeft, om de Raad de gelegenheid te geven om de inhoudelijke en procesmatige kaders voor de nieuwe Nota vast te stellen. Daarbij heeft de Raad vanzelfsprekend de mogelijkheden haar eigen visie in te brengen.

Inhoudelijk geeft de kadernotitie een eerste beeld van de economie van Dalfsen, een vooruitblik op doelen en inhoud van de later op te stellen Nota en het proces daar naar toe. Tevens geeft de notitie letterlijk de kaders aan, waarbinnen de Nota tot stand moet komen.

Procesmatig bevat de notitie een voorstel voor het betrekken van de verschillende geledingen en sectoren uit het economisch veld. Dat gebeurt met interviews, een informatieavond (voor ondernemers en de Raadsleden) en een werkgroep met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. We overwegen daarnaast nog drie rondetafelgesprekken (sectoraal of thematisch) aan het proces toe te voegen. We laten ons in dit

¹ Getuige bijvoorbeeld de stijging van Dalfsen op de Elsevier-ranglijst van gemeenten voor het vestigingsklimaat

traject overigens assisteren door 'Bureau BUITEN, Economie & Omgeving', die hiervoor door ons na een meervoudige aanbesteding zijn ingehuurd.

Als slot van deze inleiding (vóór de opbouw) wordt nog opgemerkt dat de Kadernotitie in een (zeer) beperkte doorlooptijd tot stand is gekomen. Er is nog noodzaak en ruimte voor verbetering en aanvulling. Die aanvullingen worden in de aanloop naar de definitieve Nota toegevoegd. Ook procesmatig is er nu nog niet de gelegenheid geweest om de betrokkenheid van het bedrijfsleven vorm te geven; ook dat komt uiteraard in het vervolg wel voldoende aan de orde.

Opbouw van deze kaderstellende notitie

De notitie gaat in Hoofdstuk 2 verder met een overzicht van de beleidskaders, waar wij in ons economisch beleid rekening mee hebben te houden. Het gaat daarbij om ons eigen beleid – bijvoorbeeld in de vorm van structuurvisies en beleidsnota's op aanpalende terreinen – maar ook om de kaders van provincie, Rijk en EU, die mede bepalend zijn voor ons speelveld.

Hoofdstuk 3 geeft een schets van de economie van Dalfsen: waar staan we en hoe is de ontwikkeling geweest. De schets is er één op hoofdlijnen, Verdieping, sectoraal of thematisch (bijvoorbeeld op het punt van duurzaamheid), komt later aan bod (waarbij we de geïnteresseerde lezer overigens ook verwijzen naar het rapport van Bureau Louter, waarin een volledig beeld van onze economie is geschetst).

Hoofdstuk 4 bevat een eerste aanzet voor visie en doelen van de uiteindelijke Nota. Waar willen wij ons als gemeente op richten?

Hoofdstuk 5 tenslotte, geeft een overzicht van de voorgenomen opbouw van de Nota en schetst het proces van de totstandkoming ervan.

2. Kaders

2.1 Provinciale kaders

Omgevingsvisie provincie Overijssel

In het coalitieakkoord 'De kracht van Overijssel - Inspireren, innoveren en investeren' hebben de vier coalitiepartijen in 2011 hun ambities bekend gemaakt voor de volgende vier jaar. Het akkoord is een open uitnodiging aan betrokken partijen in de Overijsselse samenleving om samen aan de slag te gaan met het vasthouden en ontwikkelen van de kracht van Overijssel: de regionale economie, de ruimtelijke kwaliteit, de sociale kwaliteit en het leefklimaat. Ruimte voor economische ontwikkeling, werkgelegenheid en ondernemerschap wordt daarin genoemd als een van de belangrijkste opgaven. De provincie zet daarvoor in op vier speerpunten:

- Minder en/of eenvoudiger regels, snelle vergunningverlening, zo min mogelijk handhavingstlast.
- Concurrerend vestigings- en ondernemingsklimaat.
- Wervend bedrijvenbeleid.
- Afstemming onderwijs en arbeidsmarkt.

Het coalitieakkoord ligt daarmee in lijn met ruimtelijke beleid van de Omgevingsvisie. In juli 2009 hebben Provinciale Staten met de Omgevingsvisie Overijssel het ruimtelijk beleid van de provincie Overijssel vastgesteld. Deze Omgevingsvisie Overijssel toont het provinciale belang en beleid in de fysieke leefomgeving. De economische ambitie is als volgt geformuleerd: *Een vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie met voldoende en diverse vestigingsmogelijkheden voor kennisintensieve maakindustrie en mkb. Binnen deze ambitie zijn drie thema's nader uitgewerkt: **vitale werklocaties, toerisme en vrije tijd en schaalvergroting en verbreding in de landbouw.***

Vitale werklocaties

De provincie richt zich op het primair bedienen van een regionale markt voor bedrijventerreinen vanuit stedelijke netwerken. Buiten de stedelijke netwerken is er onder voorwaarden ruimte voor de eigen groei van lokaal gewortelde bedrijven. Verder richt de provincie zich op het toepassen van de SER-ladder, inzet op herstructurering, bovenlokale/regionale afstemming werklocaties, specialisatie en clustering vooral van kennisintensieve maakindustrie. Specifieke speerpuntsectoren in de regionale kennis-economie is de **kennisintensieve maakindustrie in de hightech-systemen en -materialen, nanotechnologie en ICT.**

Een deel van de behoefte aan **bedrijventerreinen** kan worden gevonden via de herstructurering van verouderde bedrijventerreinen. Op basis van een inventarisatie van de plancapaciteit concludeert de provincie dat de capaciteit aan harde plannen en pijplijnplannen bij elkaar opgeteld naar de best mogelijk inzichten van nu, de geprognosticeerde behoefte dekt, als rekening wordt gehouden met de ruimtewinst door herstructurering.

Ook de **groene omgeving** biedt veel mogelijkheden voor de landbouw om een (economische) drager van het gebied te zijn en te blijven. De provincie richt zich op verbreding van de plattelandseconomie met behoud van ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouwbedrijven. Specifiek wordt ruimte geboden aan economische dragers van het buitengebied die ook een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van hun omgeving en aan het verbreden van het spectrum aan werkmilieus.

Toerisme en vrije tijd

De ambitie luidt: aantrekkingskracht op toerisme vergroten door aandacht voor cultuur, cultuurhistorie en recreatie- en winkelvoorzieningen. Wat betreft het laatste worden beperkingen opgelegd aan weidewinkels in de omgevingsverordening 2009.

Schaalvergroting en verbreding in de landbouw

De provincie richt zich op het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor bedrijfsontwikkeling in de landbouw, onder voorwaarden van generiek instrumentarium (zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik), ontwikkelingsperspectieven en gebiedskenmerken. Ruimte voor schaalvergroting en –verbreding wordt geboden. De intensieve veehouderij heeft vooral ontwikkelingsmogelijkheden in de landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) en op sterlocaties in verwevingsgebieden. Ruimtelijke mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit en het vergroten van de diversiteit van de bestaande verblijfsaccommodaties in het landelijk gebied worden geboden, onder voorwaarden van generiek instrumentarium (zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik, SER-ladder), ontwikkelingsperspectieven en gebiedskenmerken. Permanente bewoning van recreatiewoningen en -verblijven gaat de provincie tegen.

Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving

Het basisprincipe voor de Kwaliteitsimpuls komt uit de Omgevingsverordening van de provincie Overijssel: 'bestemmingsplannen voor de groene omgeving kunnen voorzien in nieuwvestiging en grootschalige uitbreidingen van bestaande functies in de groene omgeving, uitsluitend indien hier sociaaleconomische en/of maatschappelijke redenen voor zijn én is aangetoond dat het verlies aan ecologische en/of landschappelijke waarden in voldoende mate wordt gecompenseerd door investeringen ter versterking van de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving'.

Vanuit deze grondgedachte kunnen de volgende uitgangspunten worden gededistilleerd:

- Er is ruimte voor sociaaleconomische ontwikkeling als deze vanuit zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik verantwoord is, past in het ontwikkelingsperspectief en wordt ingepast volgens de onderscheiden gebiedskenmerken.
- Een goede ruimtelijke inpassing van de ontwikkeling is altijd een basisvoorwaarde of basisinspanning.
- Bij nieuwvestiging en bij grootschalige uitbreiding van bestaande functies wordt naast een investering in de ontwikkeling zelf tegelijkertijd geïnvesteerd in de kwaliteit van de omgeving/het omliggende gebied.
- De geboden ontwikkelingsruimte moet in balans zijn met de investering in ruimtelijke kwaliteit, wat ook blijkt uit de ruimtelijke onderbouwing van een ruimtelijk plan.

De Kwaliteitsimpuls is van toepassing op diverse categorieën van ontwikkelingen:

- Rood voor Groen op bestaande landgoederen.
- Nieuwe landgoederen.
- Rood voor rood.
- Knooperven
- Nieuwvestiging van agrarisch bedrijf, woningen, niet-agrarische bedrijvigheid of verblijfsrecreatie.
- Grootschalige uitbreiding van agrarische bouwpercelen (>1,5ha), niet-agrarische bedrijven, bestaande verblijfsrecreatie of mestvergisting.
- Functiewijzigingen voor boomteelt, ondersteunend glas en vrijkomende agrarische bedrijven.

Economisch beleid provincie

In het investeringsplan 'Uitvoeringskader kerntaak regionale economie 2012-2015 (februari 2012)' formuleert de provincie Overijssel haar regionaal economisch beleid. De provincie legt de focus op bepaalde topsectoren: **High Tech Systemen en Materialen, Energie, Chemie/ Kunststoffen en Gezondheidszorg/ medische technologie**. Daarnaast kiest de provincie voor verdere versterking van de sectoren die van regionaal belang zijn: **toerisme, landbouw en de bouw**. Hiervoor is in de periode 2012-2015 bijna 108 miljoen euro beschikbaar.

Duurzaamheid

Inzet op een duurzame economie draagt bij aan economische groei en werkgelegenheid. Een groot deel van ons energieverbruik is (in)direct gekoppeld aan economische activiteiten en de bebouwde omgeving. Om de inrichting van de economie duurzaam te maken en minder afhankelijk van fossiele, dan wel geïmporteerde energie is de opgave primair om hernieuwbare energie een bredere en grotere toepassing te laten krijgen. Die opgave is internationaal, maar kan in Overijssel goed gecombineerd worden met het verduurzamen van de energievoorziening: groene groei. Gegeven het bestaande zwaartepunt voor bio-energie, zal de opgave zijn vooral daar deze combinatie in duurzame economische ontwikkeling vorm te geven. De provincie wil daarom hernieuwbare energie breder en sterker toepasbaar maken en streeft naar 20% hernieuwbare energie in 2020. Het aandeel hernieuwbare energie uit biomassa is daarin meer dan 50%. Verder streeft de provincie naar meer slimmere energienetwerken en meer energiebesparing in de gebouwde omgeving en bij bedrijven.

Hightech toepassingen en energiebesparing in de bouw

Een bijzondere sector voor Overijssel is de bouw. Normaal vooral lokaal georiënteerd, in de Overijsselse situatie een stuwende sector die veel geld in de rest van het land verdient. Het is ook een sector die als conjunctuurindicator van onze regionale economie kan worden gezien. Hightech toepassingen en energiebesparing spelen een steeds grotere rol in de bouw. De bouw zal meer dan nu innovatief en duurzaam ondernemerschap moeten tonen om haar sterke (inter)nationale positie voor de toekomst veilig te stellen. Ook de samenwerking met kennisinstellingen zal versterkt moeten worden.

Toerisme

Overijssel heeft een sterke toeristisch-recreatieve sector. De sector steunt op de aantrekkelijke (historische) steden en een afwisselend landschap, rijke cultuurhistorie en de fraaie en bijzondere natuur. In de afgelopen decennia is het belang van toerisme sterk toegenomen en vergroeid met aangrenzende terreinen als kunst, cultuur, sport, zorg en natuur. Ook het funshoppen is enorm gegroeid. We spreken daarom ook wel van de vrijetijdseconomie, waarbij het idee gastvrijheid in al zijn facetten centraal staat. Wij zetten in op duurzame vernieuwing van de gastvrijheidseconomie door: ontwikkeling van nieuwe product-markt-partner-combinaties (PMPC's), verhoging van de belevingswaarde van de routenetwerken en natuur & cultuur, versterking van het duurzame ondernemerschap, vereenvoudiging en versterking van de toeristische keten en meer aandacht voor de promotie en marketing van de vijf toeristische A-merken in Overijssel (waaronder het Vechtdal). In de promotie krijgen de Hanzesteden als thema een plek. Het vernieuwde festival- en evenementenbeleid draagt ook bij aan het stimuleren van de gastvrijheidseconomie.

2.2 Regionale kaders

Regionale samenwerking bedrijventerreinen

Bij het opstellen van de economische visie zijn er relevante initiatieven voor meer regionale samenwerking tussen Dalfsen, Zwolle, Ommen, Staphorst, Hardenberg en Zwartewaterland. In het kader van het nieuwe economische beleid voor de gemeente zal de laatste stand van zaken weergegeven worden, en zal worden ingegaan op de relatie met de economische ontwikkeling van Dalfsen.

Economische analyse Regio Zwolle

Niet zozeer als kaderstellend document maar wel als basismateriaal om inzicht te krijgen in de regionaal-economische dynamiek is de Economische analyse Regio Zwolle. Eind 2009 hebben de portefeuillehouders EZ in de regio Zwolle de wens geuit te verkennen welke mogelijkheden er liggen om de samenwerking op economisch terrein in de regio te versterken. De uitkomsten van deze verkenning zijn opgetekend in een rapport getiteld: 'Naar een investeringsagenda voor de regio Zwolle'. Een onderdeel van deze verkenning is een kwantitatieve en kwalitatieve economische analyse van de regio Zwolle. Het onderzoek is onder andere relevant vanwege de duiding van de relatie van Dalfsen met Zwolle.

Ruimte voor de Vecht / landbouwontwikkelingsagenda

Het programma 'Ruimte voor de Vecht' is een samenwerkingsverband, sinds 2007, tussen Provincie Overijssel, de vechtdalgemeenten, waterschappen en andere maatschappelijke organisaties waaronder LTO Noord.

LTO Noord heeft samen met de agrarische ondernemers in het Vechtdal in de afgelopen jaren (2010-2011) een Landbouwontwikkelingsagenda "Ruimte voor de Vecht" ontwikkeld. In deze agenda zijn de wensen en kansen benoemd die de landbouw als economische drager en beheerder van het landelijk gebied duurzaam kunnen versterken. De agenda appelleert met name aan het tweede doel van het programma Ruimte voor de Vecht: het creëren van een sociaal economische impuls. Expliciet gaat het binnen de landbouwagenda om het versterken van de landbouwsector.

Aan de hand van de ontwikkelingsagenda zijn al een aantal projecten en activiteiten gestart:

- projecten landbouwstructuurversterking en verkaveling
 - CKO Kavelruil Bruchterveld (looptijd nov 2011 - eind 2013)
 - CKO Kavelruil Vinkenbuurt- Witharen (looptijd jan 2012 - eind 2013)
- project veiligheid schoolgaande jeugd Vechtdal (ism Cumela Nederland en Veilig Verkeer Nederland)
- project multifunctionele landbouw (ism Taskforce Multifunctionele Landbouw)
- project "stage bij de boer" voor onder andere college en raadsleden (ism LTO Noord afdelingen)

Het programma Ruimte voor de Vecht en LTO Noord willen graag verder met de Landbouwontwikkelingsagenda in de vorm van een aantal concrete projecten. Dit willen zij doen met behulp van het project Boeren in het Vechtdal, het vliegwiel voor de ontwikkelde agenda en voor nieuwe initiatieven.

Overig

Er is nog meer regionaal beleid om rekening mee te houden bij het opstellen van het nieuwe economische beleid voor de gemeente Dalfsen. Anders dan provinciaal of bestaande gemeentelijk beleid zijn dit meestal geen harde kaders maar is het op regionaal niveau veel meer de actuele deels gemeenschappelijke regionaal-economische ontwikkeling waarmee rekening moet worden gehouden, of de gedeelde regionale perspectieven voor bepaalde ontwikkelingen. In het volgende hoofdstuk wordt bij de beschrijving van het economische profiel van Dalfsen daarom het regionale schaalniveau in het bijzonder meegenomen.

2.3 Gemeentelijke kaders

Missie en Visie gemeente Dalfsen 2020: 'Bij uitstek Dalfsen'

De toekomstvisie 'Bij uitstek Dalfsen' bevat de strategische koers van de gemeente Dalfsen tot aan 2020. Doel van deze visie is een herkenbaar profiel te ontwikkelen dat richting geeft aan te nemen politiek-bestuurlijke besluiten en aan de inzet van middelen. De centrale missie van de gemeente Dalfsen luidt: 'Het ontwikkelen van vitale gemeenschappen in een onderscheidende woonplaats van groene signatuur.' Dalfsen kiest ervoor zich te ontwikkelen tot onderscheidende woonplaats, met een op kwaliteit en duurzaamheid gericht ruimtelijk beleid en een ondersteunend economisch structuurbeleid, aldus de visie.

De visie is in de structuurvisies uitgewerkt naar ontwikkelingsrichtingen voor de verschillende kernen (zie de tabel hieronder).

Tabel 1.1: Ontwikkelingsrichtingen kernen gemeente Dalfsen

Nieuwleusen	Basisvoorzieningen, dorps wonen, bedrijvigheid
Lemelerveld	Basisvoorzieningen, dorps wonen, bedrijvigheid
Dalfsen	Basisvoorzieningen, dorps wonen, recreatie en toerisme
Oudleusen	Landelijk wonen, water- en natuurbeleving
Hoonhorst	Landelijk wonen, landschapsontwikkeling en cultuurhistorie

Bron: Gemeente Dalfsen (2009) Missie en visie 2020. Bij uitstek Dalfsen!

De realisatie van het gewenste aantrekkelijke leef- en woonklimaat is gestoeld op twee pijlers, waarvan de lokale economie de eerste is. Nieuwe economische ontwikkelingen zullen vooral ondersteunend moeten zijn aan de keuze voor het ontwikkelen van een vitale en groene woonplaats. Dat betekent dat kleinschalig, arbeidsintensief en innovatief uitgangspunt zijn in de economische structuurversterking.

Een verdere verschuiving (transitie) van de primaire en secundaire naar de tertiaire en quataire sector wordt voorzien en gestimuleerd, voor zover dat aansluit bij autonome ontwikkelingen in de markt. Als zich kansen voordoen om zo'n transitie te bewerkstelligen, passend bij de vitale en groene woonplaats, dan wordt het betreffende particulier initiatief mogelijk gefaciliteerd. Gezien de demografische ontwikkelingen worden goede mogelijkheden voorzien in de zorg. Verder wordt vooral ingezet op de ontwikkeling van kleinschalige innovatieve bedrijven (MKB).

Voor nieuwe bedrijvigheid zet Dalfsen conform het provinciaal beleid in op herstructurering en revitalisering, door toepassing van de zogenaamde SER-ladder (eerst worden de mogelijkheden voor revitalisering en herontwikkeling onderzocht). Nieuwe bedrijventerreinen worden aangelegd als daarvoor de economische noodzaak is aangetoond.

De gemeente biedt ruimte aan ondernemende agrariërs die optimaal willen inspelen op de kansen die er binnen het Europese landbouwbeleid zijn. Daarnaast benut een ander deel van de agrarische sector de kansen voor verbrede landbouw (o.a. recreatie, zorg, beheer). De omgeving en de kwaliteiten van de agrariërs zullen bepalen welke verbreding mogelijk is. De toeristisch-recreatieve sector biedt kansen voor gelijktijdige versterking van het woonklimaat én de economische structuur. Schaal en maat moeten passen bij de natuurlijke draagkracht van de omgeving. Het accent ligt op natuurlijk en cultureel beleavings-toerisme met routegebonden vormen van recreatie voor fietsen, wandelen, varen, mountainbiken en paardrijden.

Structuurvisie kernen Dalfsen

Met de structuurvisie Kernen Dalfsen (vastgesteld, juli 2010) geeft de gemeente Dalfsen haar visie op de ruimtelijke invulling voor het wonen, werken en recreëren voor de komende 10-15 jaar in de kernen Dalfsen, Nieuwleusen, Lemelerveld, Hoonhorst en Oudleusen.

Economie

De gemeente streeft naar een robuuste economische structuur die past bij de ambitie om een mooie en onderscheidende woongemeente te zijn. Vooral **dienstverlenende ondernemingen** in het midden- en kleinbedrijf worden gestimuleerd om zich in de gemeente te vestigen. Denk niet alleen aan aannemingsbedrijven, architectenbureaus en makelaars, maar ook bijvoorbeeld aan kappers, sauna's en horeca. Allemaal bedrijvigheid die het wonen mogelijk en aangenaam maakt. Verder biedt ook de **zorg- en gezondheidssector** kansen die goed passen bij de gewenste ontwikkeling van de gemeente en de verster-

king van de vitaliteit van de kernen. Natuurlijk zorgen we goed voor onze bestaande bedrijven en houden we rekening met het karakter van de verschillende kernen.

Landschap/ buitengebied

Landschappelijk is de gemeente Dalfsen grofweg te verdelen in drie gebieden: het open agrarische landschap aan de noordzijde, het Vechtdal in het midden en het afwisselende overgangsgebied tussen het Vechtdal en de Lemelerberg aan de zuidkant. Overeenkomstig de plattelandsvisie kunnen de hoofdlijnen voor ontwikkeling voor deze gebieden als volgt worden weergegeven:

- Het rationeel verkavelde open agrarisch landschap aan de noordzijde is geschikt voor verdere economische ontwikkeling van landbouw en intensieve veehouderij, met respect voor het meer besloten kleinschalig landschap rondom de bebouwingslinten.
- Het Vechtdal heeft hoge natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten die ook in de toekomst behouden en versterkt worden. Dit betekent verdergaande natuurontwikkeling met ruimte voor gerichte economische ontwikkeling, zoals verbrede landbouw, recreatief medegebruik en andere kleinschalige economische activiteiten, qua aard, schaal en maat passend in het landschap.
- In het besloten landschap en langs de randen van het Rechterense veld en de Lemelerberg ontstaat in de toekomst een verweving van functies zoals (verbrede) landbouw, natuurontwikkeling, wonen, recreatie en zorg.

Bedrijventerreinen

De gemeente Dalfsen wil op het gebied van bedrijventerreinen voornamelijk inzetten op het faciliteren van de bestaande bedrijvigheid en het bieden van (uitbreidings)ruimte aan lokaal gewortelde bedrijven. De verbondenheid van het bedrijfsleven met het gebied wordt van vitaal belang geacht voor de leefbaarheid van de gemeente, de werkgelegenheid en het op peil houden van het voorzieningenniveau.

De gemeente liet eerder een **bedrijventerreinenvisie** opstellen voor haar grondgebied (januari 2010). In deze visie is niet alleen de toekomstige vraag en aanbod in de gemeente Dalfsen in beeld gebracht, maar ook de herstructureringsopgave en de ontwikkelingsrichting van de bedrijventerreinen naar de toekomst. De algemene ontwikkelingsrichting voor de gemeente Dalfsen is als volgt verwoord:

"De gemeente Dalfsen blijft zich in de toekomst richten op het behouden en faciliteren van de bestaande bedrijvigheid en het bieden van (uitbreidings) ruimte aan lokaal gewortelde bedrijven. Daarbij is het van groot belang dat de huidige werkgelegenheid minimaal behouden blijft en dat ingezet wordt op een brede spreiding van economische sectoren. Daarnaast is het van belang om de komende jaren actief in te gaan zetten op het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de bestaande bedrijvigheid."

Het accent voor bedrijvigheid wordt met name in de kernen Nieuwleusen en Lemelerveld gelegd. Kleinschalig, arbeidsintensief en innovatief zijn uitgangspunten in de economische structuurversterking. De gemeente zet in algemene zin in op het faciliteren van dienstverlenende bedrijvigheid in met name de kern Dalfsen. Hier ligt het accent op dienstverlenende ondernemers zoals loodgietersbedrijven, schildersbedrijven, administratiekantoren etc. Deze groep ondernemers wil de gemeente graag ruimte gaan bieden met woon/werk combinaties. Stuwende bedrijvigheid moet zich met name op de kernen Nieuwleusen en Lemelerveld richten. Daarnaast acht de gemeente Dalfsen het van belang om de bestaande bedrijvigheid te behouden en te faciliteren.

De gemeente Dalfsen beschikt over 19 bedrijventerreinen, samen goed voor zo'n 122 ha, waarvan nog ongeveer 19 ha beschikbaar voor uitgifte (per 2009). In de periode 2000-2009 bedroeg de gemiddelde uitgifte circa 4 hectare per jaar (met een piek in 2000-2002). De verwachting is dat er een extra vraag (bovenop de beschikbare 19 ha) is van 7 ha tot 2020 en 19 ha tot 2025 (gerekend vanaf 2010). Indien er nog behoefte is aan uitbreiding van de huidige voorraad aan terreinen worden uitleglocaties los van de bestaande kernen op voorhand niet toegestaan. De herstructureringsopgave in Dalfsen is 3 a 4 ha: 1 a 2 hectare op bedrijventerrein 'De Rondweg' (kern Dalfsen) en nog eens 2 ha op 't Febriek (Lemelerveld). De

gemeente Dalfsen zal stapsgewijs met de benodigde partijen de herstructureringsopgave nader moeten verkennen. Een herstructureringsplan is als volgende stap hiervoor nodig.

Detailhandel

Voor de kern Dalfsen is een blijvende en verdere concentratie van de winkelstand ook naar de toekomst gewenst. Dit is overeenkomstig de Detailhandelsstructuurvisie 2006-2016. Ingezet wordt op een kwalitatieve versterking van de detailhandelsstructuur door concentratie van het aanbod, herinrichting van de openbare ruimte, verbetering van de uitstraling en voldoende (gratis) parkeermogelijkheden op korte loopafstand van het centrum.

Structuurvisie Buitengebied

Doel van deze Structuurvisie buitengebied is om een integraal beleidskader te krijgen voor allerlei ontwikkelingen in het buitengebied. Voor zover deze ontwikkelingen voorspelbaar zijn en ook zijn te sturen in het bestemmingsplan, zullen ze daarin worden vertaald. Er zijn echter ook altijd ontwikkelingen in de komende jaren die niet op voorhand kunnen worden bedacht. Juist ook voor dergelijke initiatieven bevat deze structuurvisie het kader om een gedegen afweging te kunnen maken. In de structuurvisie wordt 20 jaar vooruitgekeken, de focus ligt op het jaar 2030.

In de richting van 2030 spreekt de gemeente de ambitie uit, die eerder al eens is verwoord in de Platte-landsvisie, dat zij streeft naar "een landelijk gebied waar het goed werken en wonen is, waar de plattelands economie voldoende perspectief heeft op een duurzaam voortbestaan en waar de landschappelijke kwaliteiten zo hoog zijn dat het gebied ook voor de langere termijn een belangrijke recreatieve aantrekkingskracht heeft ontwikkeld".

Verreweg de meeste agrarische bedrijven in het landelijk gebied houden graasdieren (vlees- en weidevee en geiten). De melkrunderveehouderij is daarbinnen de grootste groep. Over de hele linie sprake is van een afname van het aantal bedrijven. Redenen daarvoor kunnen worden gezocht in economische ontwikkelingen (de noodzaak om te blijven investeren), schaalvergroting, specialisatie en gebrek aan opvolging. Uiteindelijk ligt aan het al dan niet beëindigen van een agrarisch bedrijf in verreweg de meeste gevallen een persoonlijke afweging ten grondslag die op gemeentelijk niveau niet of nauwelijks (beleidsmatig) is te sturen. Ook de beperkingen in groeimogelijkheden door milieuomstandigheden en strikte bescherming van natuurgebieden (bijvoorbeeld Natura 2000-gebieden) spelen agrariërs parten.

Er doet zich in het buitengebied ook een trend voor van verbreding. Het toevoegen van functies aan het agrarische bedrijf is een manier om de economische basis van agrarische bedrijven te versterken en wordt dan ook door diverse bedrijven toegepast. De bekendste hoofdtypen van nevenactiviteiten van agrarische bedrijven zijn:

- natuur- en landschapsbeheer;
- zorg;
- kinderopvang;
- dag- en verblijfsrecreatie;
- educatie;
- verkoop van streekproducten (Vechtproducten).

Landschapsontwikkelingsplan Dalfsen

Het buitengebied is het visitekaartje van de gemeente Dalfsen. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de gemeente Dalfsen zich wil profileren met een mooi en verzorgd landschap. Het grote aantal ontwikkelingen in het buitengebied van Dalfsen drukt een stempel op het landschap. Voor het garanderen en verbeteren van de kwaliteit van het landschap heeft de gemeente een landschapsontwikkelingsplan (LOP) laten opstellen. Het LOP is door de gemeenteraad op 15 februari 2010 vastgesteld en is een gemeentedeekkende sectorale visie, toegespitst op de landschappelijke ontwikkeling van zeven verschillende deelgebieden. In het LOP is per deelgebied een beschrijving van het landschap gegeven. Ook is aangegeven

wat de karakteristieken van het landschap in het betreffende deelgebied zijn en welke ontwikkelingen en welke kansen en bedreigingen er zijn.

Plattelandsvisie

In de Plattelandsvisie zijn de ontwikkelingen in het buitengebied van de gemeente Dalfsen in samenhang in beeld gebracht en zijn de toekomstige ontwikkelingsrichtingen van het landelijk gebied en de kleine kernen aangegeven. De Plattelandsvisie is door de gemeenteraad op 23 april 2007 vastgesteld. De Plattelandsvisie geeft naast de beschrijving van de landschappen, kansen en knelpunten, ontwikkelingsmogelijkheden en een visie per deelgebied voor de landbouw, wonen, niet-agrarische bedrijvigheid, recreatie, natuur en water, landschap en cultuurhistorie. Bij vaststelling van de structuurvisie buitengebied komt de plattelandsvisie te vervallen.

Beleidskader VAB gemeente Dalfsen

Het doel van het Rood-voor-Rood-beleid is in de eerste plaats het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit door het slopen van niet karakteristieke vrijkomende agrarische bebouwing. Het beleidskader VAB (Vrijkomende Agrarische Bebouwing) gaat over mogelijkheden voor werken en wonen in vrijkomende agrarische bebouwing met in de eerste plaats een sociaal-economisch doel: benutten van de resterende economische waarde van VAB voor andere functies: werken en wonen (wonen alleen in karakteristieke bebouwing). Dit met gelijktijdige verbetering van de ruimtelijke kwaliteit: een blijvende landelijk uitstraling van de gebouwen en de omgeving is vereist.

Het doel van de regeling is om enerzijds bij te dragen aan het realiseren van Nieuwe Economische Draggers voor het landelijk gebied ofwel het benutten van de resterende economische waarde van VAB voor andere functies, het een en ander in het belang van een leefbaar platteland en anderzijds leidt tot een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied.

Meerjarenprogramma Duurzaamheid 2011-2012

De gemeente Dalfsen wil een CO₂-neutrale gemeente worden. Het college heeft vastgesteld dat een CO₂-neutraal Dalfsen in 2025, zoals in het Meerjarenprogramma Klimaat en Duurzaamheid 2009-2012 is bepaald, vooralsnog niet haalbaar lijkt te zijn. Echter, de ambitie CO₂-neutraliteit blijft ook in het nieuwe Meerjarenprogramma Duurzaamheid 2012-2013 overeind. Gezamenlijk met bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners zal invulling aan deze ambitie worden gegeven. Vertrekpunt voor het gemeentelijke beleid is: "streven naar een Duurzaam Dalfsen, met balans tussen People, Planet en Profit, menselijk welzijn, natuur, milieu en economie. Niet als aparte items naast of tegenover elkaar, maar integraal als bewuste keuze naar de toekomst.

Het Meerjarenprogramma Duurzaamheid kent vijf speerpunten: Gemeentelijke organisatie, Duurzaam (T)huis, Duurzaam Bedrijf, Duurzame energie en Monitoring. De komende jaren steekt de gemeente Dalfsen hier actief op in met een 30-tal projecten, welke onder deze speerpunten worden uitgevoerd.

Woonvisie

De hoofddoelstellingen van het woonbeleid van Dalfsen zijn:

- voorzien in de lokale woningbehoefte en
- bevorderen van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat.

De belangrijkste doelgroepen voor het woonbeleid zijn senioren, jongeren die voor het eerst een eigen huishouding starten en starters op de koopwoningmarkt. De prestatieafspraken met de provincie gaan uit van een toename van de woningvoorraad voor de periode 1 januari 2010 tot 1 januari 2015 met ca. 790. In deze aantallen is de toename van woningen voor bijzondere doelgroepen (conform definitie CBS) niet meegenomen.

In lijn met de Plattelandsvisie wordt soepeler omgegaan met vrijkomende agrarische bebouwing als nieuwe dragers voor het platteland. De realisatie van dit doel vindt plaats door sloop van landschapont-

sierende agrarische bedrijfsgebouwen en door verbeteringen van de ruimtelijke kwaliteit. Ter compensatie van de sloop van minimaal 850 m² landschapontsierende bedrijfsgebouwen kunnen onder voorwaarden een (of meer) bouwkavel(s) voor een woning worden toegekend. In het kader van het nieuwe economische beleid is het goed om na te gaan wat de impact van de veranderende economische functie van het platteland op de gemeente als geheel is. In hoeverre kan binnen de bestaande kaders ruimte gegeven worden aan nieuwe economische dragers? En andersom: hoe kunnen de kwaliteiten van het buitengebied worden ingezet of bijdragen aan de economische koers van de gemeente Dalfsen voor de langere termijn?

Ook het aspect wonen als onderdeel van het vestigingsklimaat voor bedrijven zal in het economisch beleid aan de orde komen. Starters kunnen op de bestaande markt moeilijk terecht omdat de kooprijzen voor hen te hoog zijn. Bij nieuwbouw is het beleid van de gemeente er juist daarom op gericht vooral ook starters en senioren te kunnen faciliteren. Overigens, dat starters en senioren in de bestaande markt moeilijker terecht kunnen hangt mogelijk ook samen met het feit dat uit onderzoek van Louter (Vitaliteitsscan Dalfsen) blijkt dat vooral de welvaart (inkomen, participatiegraad, werkloosheid, bijstandsge-rechtigden) in Dalfsen boven gemiddeld ten opzichte van de regio scoort. Aspecten van het woon- en leefmilieu, zoals aanbod cultuur, luxe detailhandel, onderwijs, monumentale gebouwen, scoren minder vergeleken met de rest van de regio. Vanwege de nabijheid van Zwolle is dat wellicht geen probleem - relatief hoge huizenprijzen wijzen daar ook op- maar het is wel iets om rekening mee te houden (zoals ook wordt gedaan in het beleid om nieuwbouw erop te richten starters te kunnen faciliteren).

Beleidsplan toerisme en recreatie 2011-2020

Voor het versterken en verder uitbouwen van de toeristisch-recreatieve sector beschikt het beleidsplan recreatie en toerisme 2011 – 2020 (december 2010) over een visie die inspeelt op de kansen die de toeristische markt biedt en waarin voorstellen worden uitgewerkt die op een breed draagvlak kunnen rekenen.

Doelen van het beleidsplan zijn:

1. Meer gasten;
2. Meerdaagse beleving (seizoensverbreding van dag- en verblijfsrecreatie);
3. Meer directe omzet binnen de recreatie of toeristisch-recreatieve gerelateerde sectoren (en voor horeca en middenstand)
4. Meer lokale werkgelegenheid binnen de recreatief toeristische sector en gerelateerde sectoren.
5. Actief inspelen op kansen die de toeristische markt biedt of beter kan benutten.

De gemeente Dalfsen heeft een centrale ligging ten opzichte van andere toeristische gebieden (Zwolle en de andere gemeenten in het Vechtdal, Reestdal en Salland). Het heeft een gevarieerd landschap met cultuurhistorische elementen, zoals de aanwezige landgoederen en monumentale panden. Juist die gevarieerdheid van het landschap vormt een kwaliteit voor toeristen, recreanten en eigen inwoners. Vanuit de omgeving zijn de volgende ambities gesteld: behoud en ontwikkeling van landschappelijke en cultuurhistorische waarden door kwaliteitsverhogende economische ontwikkeling, betere benutting van de potenties van de Vecht.

Bij de vaststelling van de plattelandvisie is met betrekking tot het Vechtdal (recreatie en toerisme) het besluit genomen dat “infrastructurele of andere voorzieningen ten behoeve van recreatieve en/of andere activiteiten slechts op een beperkt aantal locaties worden toegestaan, maximaal 6. Hiertoe behoren de stuw Vilsteren, het mogelijk te realiseren voetgangersveer bij de Stokte, het strandje Bellingeweer, kades en passantenhaven alsmede de stuw bij de Vechterweerd”.

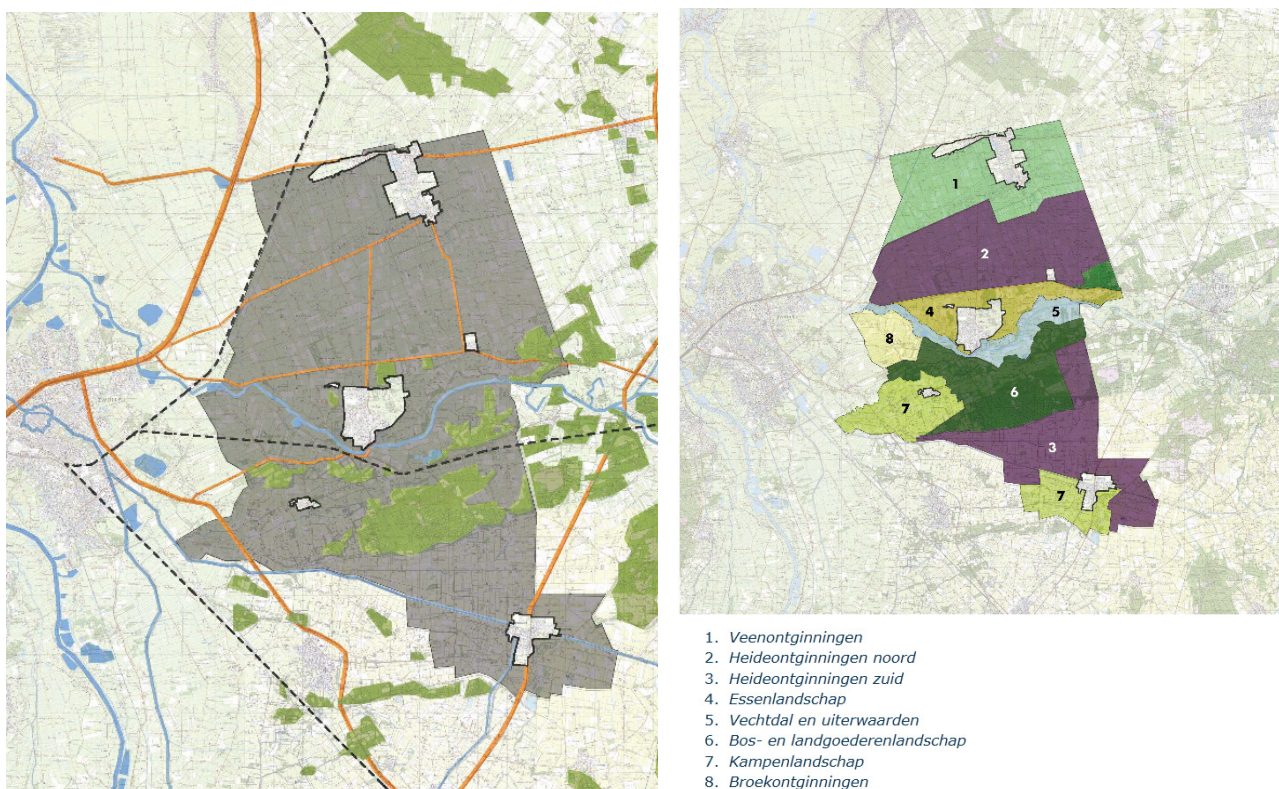
Per kern is een ontwikkelingsvisie opgesteld. De gemeente beschikt verder nog over een meer gedetailleerde nota kampeerbeleid.

3. Economisch profiel Dalfsen

3.1 Kenschets Dalfsen

De gemeente Dalfsen is een groene plattelandsgemeente en telt ongeveer 27.700 inwoners. Naast een aantal kernen zoals Dalfsen, Nieuwleusen, Lemelerveld, Oudleusen en Hoonhorst kent de gemeente ook een omvangrijk buitengebied met buurtschappen en doorsnijdt de rivier de Vecht een deel van de gemeente. De ruimtelijke structuren van de gemeente zijn met name oost-west georiënteerd. Dat komt door de ligging van Zwolle en de Vecht. Opvallend in de hoofdinfrastructuurlijnen is een noord-zuidgerichte oriëntatie, vrijwel parallel aan het hoogteverloop in het gebied. De A28 en de N(3)48 vormen de belangrijkste verbindingen richting het noorden en zuiden. Tussen deze wegen lopen regionale verbindingen die de gemeente Dalfsen aansluiten op het hoofdwegennet. Met name de N377 en de N340 hebben hierin een belangrijke functie, maar ook de N35 kan in dat kader worden genoemd. In het (oude) cultuurlandschap, waarin sprake is van meer reliëf en bochtige wegen, komen vrijwel geen N-wegen voor.

Figuur 3.1: Ligging kernen en infrastructuur (links) en landschappelijke indeling (rechts)

Bron: structuurvisie Buitengebied

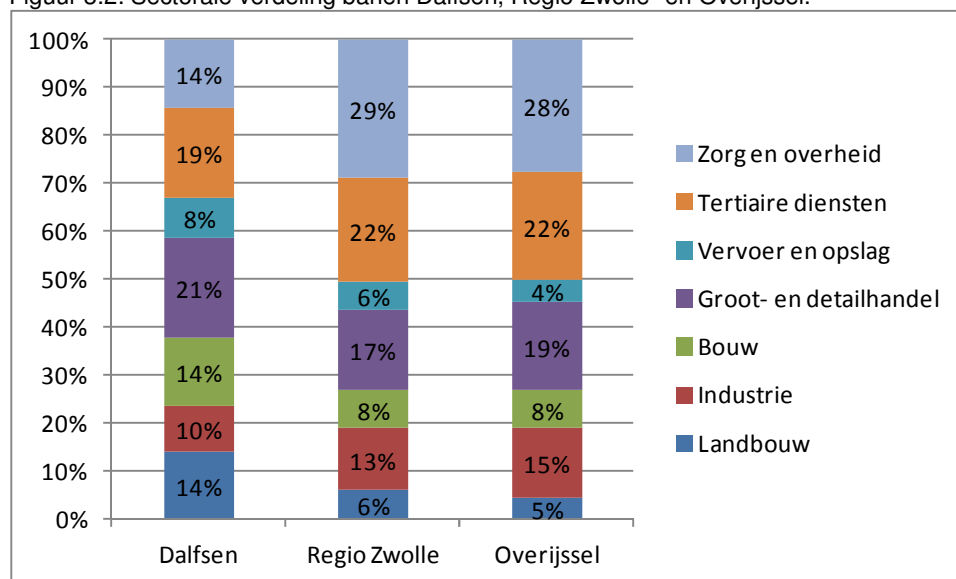
De economische zwaartepunten worden gelegd bij Nieuwleusen en Lemelerveld. Nieuwleusen is goed ontsloten aan de N377 richting de N28. Lemelerveld is ontsloten via de N348 zowel richting het noorden als richting het zuiden en het westen via de N35. Dalfsen wordt ontsloten door de N340. Het economische karakter in Lemelerveld verschilt van Nieuwleusen. Een groot deel van de bedrijvigheid in Lemelerveld is sterk georiënteerd op de kern zelf. In Dalfsen ligt het accent meer op wonen. Dalfsen kent dan ook een grote(re) uitgaande pendel, die met name op Zwolle is gericht. De spoorlijn Zwolle-Emmen doorkruist de gemeente Dalfsen. Dalfsen beschikt over een station aan deze spoorlijn. De Vecht en bos- en landgoederenzone zijn belangrijkste dragers voor toerisme. Volgens de vitaliteitsscan 2011 verbetert de eco-

nomische positie van Dalfsen ieder jaar. Dalfsen kenmerkt zich door een lage werkloosheid, een hoge arbeidsparticipatie en een hoog gemiddeld inkomen.

Sectorale verdeling werkgelegenheid

Dalfsen heeft relatief veel banen in de landbouw, bouwnijverheid, groot- en detailhandel en vervoer en opslag. Het aandeel diensten - zakelijke diensten en zorg en overheid - is relatief klein. Dalfsen is hiermee een typische plattelandsgemeente.

Figuur 3.2: Sectorale verdeling banen Dalfsen, Regio Zwolle² en Overijssel.

Bron: LISA, databank Overijssel

Ontwikkeling vestigingen

In 2011 waren er in Dalfsen 2.040 bedrijfsvestigingen geregistreerd. In 10 jaar tijd groeide het aantal vestigingen met 1,4% gemiddeld per jaar tegenover 2,4% voor de gehele provincie Overijssel. Het aantal vestigingen is dus niet uitzonderlijk hard gegroeid.

Tabel 3.1: Aantal vestigingen in 2001 en 2011 en gemiddelde jaarlijkse groei.

	Aantal vestigingen		Groei
	2001	2011	2001-2011
Dalfsen	1.783	2.040	1,4%
Regio Zwolle	21.042	27.504	2,7%
Overijssel	57.543	73.165	2,4%

Bron: LISA, databank Overijssel

Specifiek wat betreft starters neemt Dalfsen wel een opvallende positie in. Uit de vitaliteitsscan 2011 van bureau Louter blijkt dat het aantal starters boven het regionale gemiddelde ligt. Vooral het aantal starters in consumentendiensten is uitzonderlijk hoog. Een deel hiervan komt voor rekening van ZZP-ers. Deze ZZP-ers uit Dalfsen zijn in de regio Zwolle relatief succesvol, zo blijkt uit de Economische Verkenning Regio Zwolle 2010 (gemeten in de succes- en doorgroeiratio ZZP-ers).

² Regio Zwolle: Steenwijkerland, Staphorst, Hardenberg, Kampen, Zwarte-Waterland, Dalfsen, Ommen, Zwolle, Olst-Wijhe, Raalte.

Ontwikkeling banen

In 2011 kende Dalfsen ongeveer 10.400 banen. Tussen 2001-2011 groeide het aantal banen met gemiddeld 1,5% per jaar. Dit ligt boven het provinciale en regionale gemiddelde. Deze groei maakte Dalfsen vooral in de laatste vijf jaar door: de jaarlijkse gemiddelde groei was 2% tegenover 1,2% in de regio!

Tabel 3.2: Aantal banen in 2001 en 2011 en gemiddelde jaarlijkse groei.

	Aantal banen		Groei
	2001	2011	2001-2011
Dalfsen	8.975	10.398	1,5%
Regio Zwolle	178.670	202.111	1,3%
Overijssel	498.082	544.414	0,9%

Bron: LISA, databank Overijssel

De sectoren groot- en detailhandel en vervoer en opslag zijn opvallend hard gegroeid de laatste 10 jaar in Dalfsen (zie Tabel 3.3). Ook de zorg en overheid (openbaar bestuur, onderwijs) groeide harder dan in de rest van de provincie Overijssel.

Tabel 3.3: Gemiddelde jaarlijkse groei tussen 2001-2011, per sector.

	Dalfsen	Regio Zwolle	Overijssel
Landbouw	-1,9%	-1,2%	-1,7%
Industrie	-1,3%	-1,7%	-1,7%
Bouw	1,3%	0,6%	-0,3%
Groot- en detailhandel	3,0%	1,5%	1,5%
Vervoer en opslag	5,5%	1,0%	0,5%
Horeca	0,7%	1,9%	1,4%
Zakelijke diensten	2,1%	2,2%	2,0%
Openbaar bestuur	3,0%	2,3%	1,5%
Onderwijs	2,7%	1,9%	1,3%
Zorg	4,4%	4,0%	3,3%
Overige diensten	3,0%	2,7%	1,8%
Totaal	1,5%	1,3%	0,9%

Bron: LISA, databank Overijssel

Toerisme en recreatie

In 2011 telde Dalfsen 131 vestigingen (6% van totaal aantal vestigingen) en 833 banen (8% van totaal banen) in de toeristisch recreatieve sector (sectorindeling volgens T&R standaard). Dit is ongeveer 6,5% van het totaal aantal vestigingen en banen in de regio Zwolle. Dat is conform het totale aandeel van de Dalfse economie (banen en vestigingen) in de regio.

Met een gemiddelde jaarlijkse groei van het aantal vestigingen van 3%, ligt de groei van de vestigingen op het regionale gemiddelde. De groei van de banen ligt daar iets onder.

Tabel 3.4: Aantal vestigingen (2011) recreatie en toerisme en gemiddelde jaarlijkse groei (2001-2011)

	Aantal vestigingen 2011			Groei gem.p.jr. 2001-2010		
	Dalfsen	Regio Zwolle	Overijssel	Dalfsen	Regio Zwolle	Overijssel
Cultuur, recreatie en amusement	16	302	737	10%	14%	11%
Detailhandel/groothandel	17	223	511	2%	1%	0%
Horeca	33	759	2187	-2%	1%	1%
Logiesverstrekking	31	290	612	8%	2%	2%
Overig	7	195	472	2%	2%	3%
Sport	20	268	696	4%	7%	5%
Vervoer	7	165	511	0%	2%	3%
Totaal	131	2.202	5.726	3%	3%	2%

Bron: Biro, databank provincie Overijssel, sectorindeling T&R standaard.

Tabel 3.5: Aantal banen (2011) recreatie en toerisme en gemiddelde jaarlijkse groei (2001-2011)

	Banen 2011			Groei gem.p.jr. 2001-2011		
	Dalfsen	Regio Zwolle	Overijssel	Dalfsen	Regio Zwolle	Overijssel
Cultuur, recreatie en amusement	99	1.065	2.505	2%	5%	2%
Detailhandel/groothandel	36	506	1135	8%	2%	1%
Horeca	345	6.552	17.033	-1%	2%	1%
Logiesverstrekking	181	1.787	4.639	3%	3%	2%
Overig	15	1.254	2.489	-4%	3%	5%
Sport	24	539	1370	5%	4%	2%
Vervoer	133	775	2.357	3%	2%	0%
Totaal	833	12.478	31.528	1%	2%	1%

Bron: Biro, databank provincie Overijssel, sectorindeling T&R standaard.

Demografische ontwikkelingen

In 2012 wonen er 27.700 mensen in Dalfsen. Tussen 2005 en 2010 stabiliseerde de bevolking in Dalfsen, dit zet zich tot 2015 door, daarna is er weer een lichte stijging. Gemiddeld zal de bevolking tot 2020 slechts met 0,2% per jaar toenemen. De potentiële beroepsbevolking (in dit geval 20-64 jaar) neemt ieder jaar iets af. Vergeleken met andere delen van Nederland valt deze daling mee. Met een lichte stijging van de arbeidsparticipatie kan de daling van de beroepsbevolking worden gecompenseerd. De bevolking tot 19 jaar zal tot 2020 afnemen en laat voor de periode erna weer een lichte toename zien. De enige leeftijdscategorie die de komende decennia hard zal groeien is de 65+ categorie.

Tabel 3.6: Bevolking in 2012 en prognoses tot 2040

	Aantal				Groei gem.p.jr		
	2012	2020	2030	2040	2012-2020	2020-2030	2030-2040
0-19	7.200	6.500	6.600	7.300	-1,3%	0,2%	1,0%
20-64	15.700	15.600	15.300	14.900	-0,1%	-0,2%	-0,3%
65+	4.800	6.100	7.700	8.600	3,0%	2,4%	1,1%
Totaal	27.700	28.200	29.600	30.800	0,2%	1,6%	1,3%

Bron: Regionale bevolkingsprognose Planbureau voor de leefomgeving (PBL, 2011)

Regionaal gezien wordt alleen in Zwolle tot 2020 een groei van 0-19 jarigen en 20-64-jarigen verwacht. Vergeleken met andere plattelandsgemeenten is de daling van het aantal jongeren en de beroepsbevolking niet uitzonderlijk in Dalfsen; het valt eerder mee. De vergrijzing ligt in Dalfsen op het regionale gemiddelde en iets boven het Nederlandse gemiddelde.

3.2 Conclusies economisch profiel Dalfsen

Samenvattend:

- Sterke uitgaande pendel, met name op Zwolle georiënteerd.
- Gemiddeld opleidingsniveau (minder laag en universitair).
- Hoge participatiegraad.
- Lage werkloosheid.
- Aantal starters boven gemiddeld.
- Banengroei boven regionale en provinciale gemiddelde.
- Geen bijzonder leefmilieu (luxe detailhandel, monumentale bebouwing, ambiance, cultuur enz, aldus Bureau Louter). Wel hoge kwaliteit landschappen en goede sociale cohesie.
- De gemeente is blijvend terug te vinden in de top van ranglijsten als het gaat om woongenot. Belangrijke graadmeters zijn veiligheid, saamhorigheid en sociale participatie.
- De woning-voorraad bestaat voor 97% uit eengezinswoningen en voor 3% uit meergezinswoningen.
- Aanbod onderwijs (en dus studenten) beperkt.
- Groei banen laatste vijf jaar boven regionale gemiddelde.
- (Traditionele) sectoren als landbouw, bouwnijverheid, groothandel en logistiek zijn oververtegenwoordigd. Wel groeien dienstensectoren nu bovengemiddeld, met name ICT valt op. Ook logistiek en groot- en detailhandel nog steeds forse groei.
- Arbeidsmarkt veel aanbod in zorgsector (opleidingsniveau verzorgend, nabijheid kenniswerkers, participatiegraad).

4. Aanzet visie en beleidsdoelen Beleidsnota Economie Dalfsen

De gemeente streeft naar “het ontwikkelen van vitale gemeenschappen in een onderscheidende woonplaats van groene signatuur” (Bron: Bij Uitstek Dalfsen, Missie/Visie Dalfsen 2020). De gemeente Dalfsen kiest ervoor zich te ontwikkelen tot onderscheidende woonplaatsen, met een op kwaliteit en duurzaamheid gericht ruimtelijk beleid en een ondersteunend economisch structuurbeleid.

Een gezonde economische ontwikkeling moet binnen dat economisch structuurbeleid mogelijk zijn. Veel aspecten daarvan zijn uiteraard een verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven zelf. De gemeentelijke rol ligt sterk in de voorwaardenscheppende sfeer waar het bereikbaarheid (fysieke en evt. digitale infrastructuur) en de fysieke vestigingsmogelijkheden betreft. Bij dat laatste gaat het bijvoorbeeld om de bedrijven-terreinen, de winkelgebieden en de (overige) vestigingsmogelijkheden in de kernen en het landelijk gebied. Daarnaast kan de gemeente belangrijke ontwikkelingen signaleren – zoals de trend naar duurzaamheid - en het bedrijfsleven in contact brengen met bijvoorbeeld kennispartijen op dat vlak. Ook heeft de gemeente een verantwoordelijkheid en belang in het activeren van mensen met een achterstandspositie op de arbeidsmarkt. En tenslotte heeft de gemeente natuurlijk veel invloed op haar eigen werkprocessen en dienstverlening en kan en moet zij die zo ondernemervriendelijk mogelijk inrichten.

Samengevat wordt voorgesteld ons economisch beleid te richten op:

- het – vooral **ruimtelijk en qua gemeentelijke dienstverlening - faciliteren** van bestaande en startende nieuwe **bedrijven** in de verschillende kernen en het landelijk gebied van de gemeente, binnen de randvoorwaarden van ander beleid (ruimtelijk, milieu, etc.) en binnen de contouren van het streven naar een onderscheidende woonplaats;
- het **optimaliseren** van de **digitale en fysieke bereikbaarheid** van de gemeente en de bedrijvenlocaties daarbinnen (binnen randvoorwaarden van verkeerskundige, milieutechnische en budgettaire aard);
- tenminste behoud van de **werkgelegenheid** in relatie tot de ontwikkeling van de beroepsbevolking na te streven en het (in samenwerking) uitvoeren van een **actief participatiebeleid**;
- het in samenspraak met regionale partijen en ondernemersorganisaties **stimuleren van duurzaamheid en innovatie** om economisch concurrerend en aantrekkelijk te blijven in een veranderende omgeving.

De verbondenheid van het bedrijfsleven met het gebied wordt van vitaal belang geacht voor de leefbaarheid van de gemeente, de werkgelegenheid en het op peil houden van het voorzieningenniveau. Een belangrijk uitgangspunt is dan ook dat de huidige werkgelegenheid binnen de gemeente minimaal behouden blijft. Met het oog op de toekomst acht de gemeente het daarbij van belang dat er sprake blijft van een brede spreiding van economische sectoren (Bedrijventerreinenvisie Dalfsen p. 10). De gemeente zet dan ook niet in op stimulering van een specifieke sector. Wel is er bijzondere aandacht voor de belangrijke onderdelen van de economie in Dalfsen. Daarbij moeten in het bijzonder worden genoemd:

- de landbouw
- de bouwnijverheid
- toerisme en recreatie

De kaders voor deze sectoren zijn reeds aan bod gekomen in hoofdstuk 2. Binnen die kaders en met inachtneming van de hiervoor geformuleerde algemene doelen van het economisch beleid worden in samenspraak met het bedrijfsleven in de Nota meer specifieke doelen voor deze sectoren geformuleerd.

Bijzondere aandacht zal verder worden besteed aan:

- de verschillende fysieke vestigingsmilieus
 - bedrijventerreinen;
 - winkelgebieden;

- overige mogelijkheden in de kernen;
- mogelijkheden in het landelijk gebied (landbouw en overig) met differentiatie naar de in de structuurvisie Buitengebied onderscheiden landschapstypen en met aandacht voor vrijkomende agrarische bebouwing;
- mogelijkheden voor nieuw ondernemerschap/starters;
- de arbeidsmarkt (met aandacht voor de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling van de beroepsbevolking en inschakeling doelgroepen met een achterstand);
- innovatie en duurzaamheid;
- de gemeentelijke rol(len) en samenwerking met mede-overheden (mede in relatie tot de discussie over 'Sterker dichtbij') en het bedrijfsleven.

5. Vervolgstappen

5.1 Beeld Nota Economisch Beleid Dalfsen

Om een eerste beeld te geven van de opbouw van het te ontwikkelen nieuwe economische beleid is alvast een concept-inhoudsopgave opgesteld. Wij stellen een indeling voor die voor wat betreft de eerste hoofdstukken de lijn van deze kadernotitie volgt.

Na een inleiding (hoofdstuk 1) en schets van de kaders (hoofdstuk 2) wordt daarbij ingezoomd op het huidige **economisch profiel** van Dalfsen. Vervolgens zal een **visie** op de toekomst beschreven worden waarin de te volgen economische koers van de gemeente gepresenteerd wordt. We zullen aangeven hoe die visie aanhaakt op en verder invulling geeft aan bestaand beleid en inspeelt op toekomstige ontwikkelingen (hoofdstuk 4). De visie zal verder worden uitgewerkt van integrale doelstelling naar ambities per thema.

De onderlinge **rolverdeling** bij het realiseren van de visie zal in hoofdstuk 4 speciale aandacht krijgen. In het licht van de huidige economische situatie maar ook de structureel veranderende positie en taakstelling van de overheid zal de gemeente zich immers op haar rol moeten bezinnen. De gemeente kan faciliteren, ruimte geven aan ondernemerschap en dat in goede banen (letterlijk) leiden, kan op onderdelen ook stimuleren maar kan niet alles (meer) naar zich toe trekken. Om de juiste verwachtingen te wekken is de economische visie bij uitstek een document waar de positionering van gemeente, bedrijfsleven en andere betrokkenen een plaats kan krijgen. Het interactieve karakter van het proces zal hiervoor ook de aanknopingspunten en bouwstenen bieden.

Voorgesteld wordt om de visie te completeren met een actieprogramma (hoofdstuk 5). Daarin worden per beleidsterrein de acties weergegeven. Omdat niet alles ineens kan en meerder partijen bij de uitvoering betrokken zullen zijn, zal het actieprogramma voorzien worden van een prioritering en planning. Een globale kostenraming van de acties zal de nieuwe Nota Economisch Beleid Dalfsen besluiten.

De concept-inhoudsopgave ziet er daarmee als volgt uit:

Hoofdstuk 1 Inleiding

- 1.1 Aanleiding
- 1.2 Achtergrond
- 1.3 Proces

Hoofdstuk 2 Kaders

- 2.1 Rijk
- 2.2 Provincie
- 2.3 Regio
- 2.4 Gemeente

Hoofdstuk 3 Economisch profiel Dalfsen

- 3.1 Ruimtelijk-economische structuur
- 3.2 Trends en uitdagingen
- 3.3 Conclusies economische profiel Dalfsen

Hoofdstuk 4 Visie en ambitie

- 4.1 Visie
- 4.2 Ambitie

4.3 Rolverdeling (gemeente, bedrijfsleven etc.)

Hoofdstuk 5 Actieprogramma

5.1 Acties per beleidsterrein

5.2 Prioritering van acties (mede in relatie tot onderlinge samenhang)

5.3 Globale inschatting van kosten

5.2 Vervolgproces

Voor de totstandkoming van deze nota is een proces uitgezet dat loopt tot en met vaststelling van de Nota in februari 2013. Een aantal belangrijke momenten in het proces is:

- Juni 2012: Raadscommissie (voorbereidendbesluitvormend) kadernotitie
- 25 Juni 2012: Vaststelling kadernotitie door raad
- Juli 2012: Informatiebijeenkomst
- Oktober 2012: Behandeling eindrapport in B&W
- November 2012: Behandeling eventuele zienswijze(n) in een nota van inspraak
- 14 Januari 2013: Laatste B&W
- Februari 2013: Raadscommissie (voorbereidendbesluitvormend)
- Februari 2013: Vaststelling Raad

Overeenkomstig dit proces wordt de nieuwe nota economische beleid in oktober 2012 behandeld in B&W. Binnen het proces om te komen tot een eindrapport heeft de gemeente Bureau BUITEN opdracht gegeven voor het volgen van een plan van aanpak dat is opgebouwd uit drie stappen, die achtereenvolgens worden toegelicht. Na oktober eindigt in principe de betrokkenheid van Bureau BUITEN, afgezien van een eventuele presentatie aan College en/of Raad.

De begeleiding van het proces is in handen van een interne projectgroep. Daarnaast wordt een externe werkgroep samengesteld met de industriële kringen (ICD, IKN, OVL), de middenstandsverenigingen (OD, MN), LTO Noord afdeling Dalfsen, de Kamer van Koophandel Oost Nederland en VNO-NCW noordoost Overijssel.

Stap 1 Start en analyse (mei)

De eerste stap heeft een vliegende start gekend gericht op het opstellen van voorliggende kadernotitie. Ten tijde van de behandeling van deze kadernotitie zal ook een startoverleg met de interne werkgroep hebben plaatsgevonden, waarbij werkstappen en planning worden doorgesproken.

BUITEN hanteert voor deze analysefase verder twee methoden, waarmee al is begonnen: **desk research** en **interviews**. De desk research bestaat onder meer uit een analyse van de **belangrijkste nota's**, waarvan de belangrijkste al genoemd zijn in deze kadernotitie. Er wordt nog meer de diepte ingegaan ten aanzien van de **economische ontwikkeling** (banen, vestigingen, toegevoegde waarde), waarbij de verhoudingen met Overijssel en Nederland eveneens meer aandacht krijgen.

De deskresearch wordt gecompleteerd met een nader analyse **van trends en ontwikkelingen** (demografisch, economisch, sociaal, technologisch, milieu, politiek/bestuurlijk) en de betekenis daarvan voor de economische ontwikkeling in Dalfsen. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de perspectieven en beperkingen vanuit **duurzaamheid** en de eventuele consequenties van **krimp** (of meer algemeen demografische verandering). En er wordt een indicatieve doorkijk gemaakt op basis van scenario's van het Centraal Planbureau voor de langere termijn voor het COROP-gebied Noord-Overijssel, als hulpmiddel om enig houvast voor de langere termijn aan te ontleen ten behoeve van de SWOT-analyse.

Qua **interviews** wordt een gesprek voorgesteld met de wethouder (en eventueel ook met burgemeester Noten), met een vertegenwoordiger van de Kamer van Koophandel en met 4 prominente ondernemers, bijvoorbeeld uit de branches landbouw, bouw, toerisme en een andere spraakmakende/gezaghebbende ondernemer. De desk research en interviews leiden tezamen tot een **SWOT-analyse**, die een overzicht biedt van sterkten, zwaktes, kansen en bedreigingen. Op basis hiervan maken we een bondige, sheet-achtige **notitie**, die we zullen bespreken met de interne projectgroep en de externe werkgroep.

Stap 2 Interactie en verdieping (juni en juli)

In deze werkstap staat de interactie centraal en willen we op onderdelen meer de diepte ingaan. In het proces is daarvoor een **informatiebijeenkomst** opgenomen. Bureau BUITEN verzorgt daarvoor in samspraak met de interne projectgroep een interessant programma, waarbij op basis van deze kadernotitie een presentatie wordt gegeven op de economische positie van Dalfsen in perspectief te plaatsen. Het is belangrijk om de deelnemers (raadsleden en daarnaast een brede afspiegeling van ondernemers uit de gemeente Dalfsen waarbij we een evenwichtige verdeling over de kernen nastreven) vervolgens actief in te schakelen op deze avond (onder andere door hen te laten reageren op stellingen). Einddoel is te komen tot keuzes en economische uitgangspunten voor het beleid in de gemeente.

Deze stap zal benut worden om meer de **diepte** in te gaan. Dat kan voor een **aantal sectoren of thema's**. Sectoraal ligt het voor de hand om aan te sluiten op de sterktes in de economische structuur (zie tabel 1 in hoofdstuk 1 van deze offerte) en de indeling die in de vorige nota is gehanteerd: landbouw, toerisme, bouw. Thematisch zijn de bedrijventerreinen een mogelijk onderwerp, maar ook duurzaamheid en demografische verandering (krimp van de beroepsbevolking, kansen voor zorg/toerisme) lenen zich voor een dergelijke uitdieping.

Ook de crisis en in het verlengde daarvan de **rolverdeling tussen gemeente (minder armslag) en bedrijfsleven** is een punt dat zich leent voor nadere verkenning. Voor deze onderwerpen zal de analyse verder worden uitgewerkt en zullen de kansen voor Dalfsen nader worden verkend. Eén informatieavond kan qua interactie afdoende zijn, naast de betrokkenheid en inzet van de externe werkgroep, maar is op zichzelf redelijk beperkt. Daarom zal Bureau BUITEN mogelijk nog drie **Rondetafels** organiseren, die ook weer thematisch kunnen worden georganiseerd (bijvoorbeeld landbouw, toerisme, overige bedrijven). Besluitvorming hierover vindt later plaats. De verdieping en de interactie moeten leiden tot een breder en aangescherpt beeld van doelen, prioriteiten en richtingen van acties/ projectenmaatregelen.

Stap 3 Opstellen Nota Economisch Beleid (augustus en september)

In deze stap komen we tot het (concept-) eindproduct: de nieuwe Nota Economisch Beleid Dalfsen. Eerst wordt aan de hand van alle input uit de vorige fasen (desk research, analyses, dataverzameling, interviews, informatiebijeenkomst evt. Rondetafels), een **concept-Nota** opgesteld. Deze wordt aangeboden aan de Projectgroep en – na bespreking – aan de Werkgroep.

Nadat op- en aanmerkingen zijn verwerkt, kan de aangepaste Nota naar **B&W**. Behandeling in B&W zal plaatsvinden in oktober. Vervolgens wordt de Nota ter inzage gelegd en zullen eventuele zienswijzen in een nota van inspraak worden verwerkt (november). Tenslotte volgt nog het traject via (opnieuw) B&W (januari 2013) waarna in februari 2013 vaststelling van de Nota door de Raad van Dalfsen plaats kan vinden.

In de Nota wordt aangegeven welke **acties** per beleidsterrein kunnen worden onderscheiden incl. een prioritering daarvan en een globale inschatting van kosten. Ook wordt aangegeven wie 'aan de lat staat' voor de verschillende acties. In toenemende mate zullen acties gezamenlijk met het bedrijfsleven of door het bedrijfsleven worden geïnitieerd en uitgevoerd. De acties zullen deels een afspiegeling zijn van hetgeen in de reeds bestaande nota's is vastgelegd en deels aanvullend daaraan zijn ten gevolge van veranderd of geactualiseerd beleid. De nota zal worden opgesteld voor een periode van 8 jaar, met eventuele tussentijdse evaluaties indien nodig.